

СІК. Життєві дороги М. В. Гоголя. М. В. Гоголь і Україна

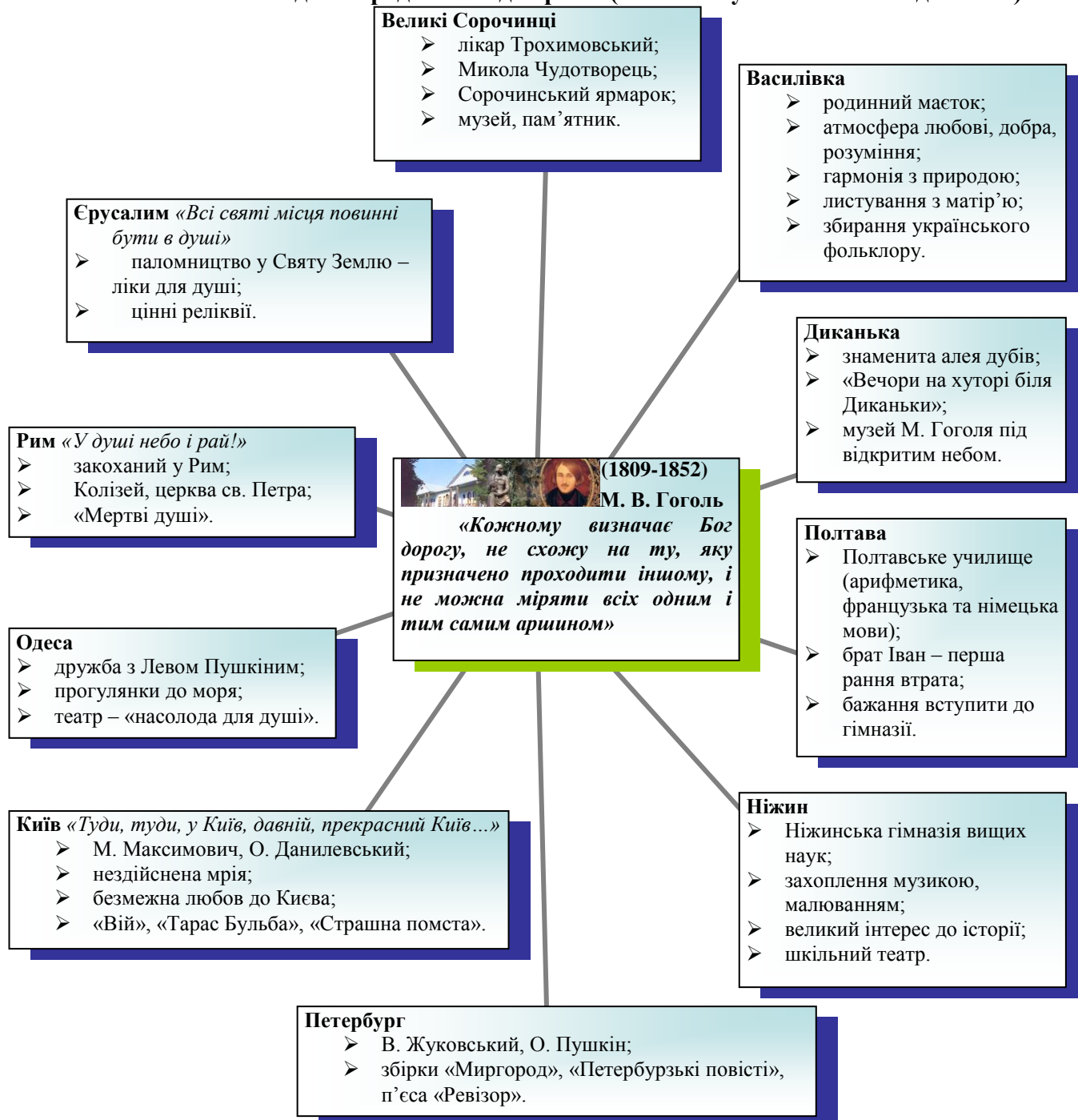
Шлях мій важкий... Я люблю добро, я шукаю його....

М. Гоголь

I. Пролог. Все життя цього письменника – це дорога. Дорога приводила його в Київ й Петербург, Рим і Париж, Гамбург та Єрусалим. Існує навіть легенда, що народився майбутній письменник в степу на селянському возі. Однак всі його дороги розпочалися з рідного дому, з України. Сюди він завжди повертався думкою і душею.

II. Ліричний відступ із поеми «Мертві душі»: *«Какое странное, и манящее, и несущее, и чудесное в слове: дорога! и как чудна она сама, эта дорога...»*

III. Поетапне складання радіальної діаграми (на основі учнівських повідомлень)

IV. Творча робота – складання асоціативного портрету М. Гоголя (дорога, природа, Диканька, Рудий Панько, Сорочинський ярмарок...)

V. Робота з епіграфом, цитатою

VI. Д/з. Прочитати повість М. Гоголя «Ніч перед Різдом».

Підготувати повідомлення про традиції та звичаї святкування Різдва в Україні.

СІК. М. В. Гоголь «Ніч перед Різдвом». Народні традиції та звичаї у творі

Пролог. За Євангелієм, у часи правління імператора Августа в маленькому юдейському містечку Віфлеємі майже дві тисячі років тому Діва Марія «породила свого Первенця Сина, і Його сповила, і до ясел поклала Його, бо в заїзді і місця не стало для них». Чоловік Марії — Йосиф назвав хлопчика Ісус, що означало Спаситель. Ангел сповістив про цю важливу подію на весь світ. У пам'ять про неї християни всього світу відзначають Різдво.

Українське Різдво (повідомлення 1)

Найбільш широко і урочисто, як і інші народи світу, відзначають українці християнське свято народження Ісуса Христа.

Вечір напередодні Різдва (Коляда, Святий вечір) називався ще «Багатою кутею». До нього ретельно готувалися: розтоплювали піч 12 полінами, що висушувалися 12 днів, пекли й варили 12 ритуальних страв: різдвяну кутю з товченої пшениці, узвар, горох, квасолу, смажену капусту, рибу, вареники, картоплю, гриби, кашу гречану з конопляним молоком, голубці з пшоном, коржі з маком.

За повір'ям, ніщо не могло бути у Святий вечір поза домом, у чужих руках - позичене чи десь забуте. Всі члени родини теж мали бути вдома. В цей день не можна сваритися. Добре помиритися з ворогами, але не завжди відомі ці вороги, і, щоб не помилитися чи когось не забути, господиня заворожувала всіх разом. Для цього вона затикала усі дірки в лавках та ослонах і заклинала: «Не дірки затикаю, а роти моїм ворогам, щоб їх напасті не зловили мене через увесь рік». Протягом всього дня напередодні Різдва не можна було їсти, доки на небі не зійде перша вечірня зірка, що знаменувало собою народження Христа. Святкова трапеза мала урочистий характер і відбувалась як справжній ритуал.

Різдвяна ніч (виразне читання опису ночі очима героїв, автора)

«Зимняя, ясная ночь наступила. Глянули звёзды. Месяц величаво поднялся на небо посветит добрым людям и всему миру, чтобы всем было весело колядовать и славить Христа» ...

Хто такий Коляда? (повідомлення 2)

Коляда - бог торжеств і миру, якого давні слов'яни святкували 24 грудня. Напередодні Різдва Христового діти збиралися колядувати під вікнами багатих селян, величали господарів в піснях, твердили ім'я коляди і просили грошей. Колядники вбиралися в одяг, зображали тварин, чортів, з музикою і торбами, в які збирали дарунки. Ходили вулицями, співали колядки.

Творча робота – очима Гоголя описати Різдвяний ранок

Традиції – Звичаї Різдвяної ночі

- святкова атмосфера Різдвяної ночі – «Снег загорелся широким серебряным полем и весь обсыпался хрустальными звёздами»;
- колядники-парубки співали пісні, веселились, «шалили и бесились вволю»;
- колядники-дівчата співали колядки, хизувалися обновками, жартували з хлопцями;
- «парубки и девушки» раділи Різдву, розважалися – «шум, крик, один бросал комом снега...»;
- різдвяні витівки, жарти – «...в каждом мешке сидело по два человека»;
- щедре частування колядників – «выгружали мешки и хвастались паляницами, колбасами...»;
- національні страви на Святий вечір – «кутья», «варенуха», «гречаники», «галушки».

Різдвяні традиції (повідомлення 3)

У різдвяних колядках душа людини цілковито звернена до Бога, творить йому хвалу:

Нова радість стала,	Ой, ти, Царю, наш, Царю,
Яка не бувала:	Ти, небесний Владарю,
Звізда ясна над вертепом	Пошли, Боже, літа многі
Увесь світ осіяла	Цього дому господарю.
Де Христос родився,	Щоб і хліб родився,
Там світ просвітився,	Щоб і скот плодився,
І пастушки з ягнятком,	Щоб цей пан-господар
Перед Божим дитятком	Нічим не журився.
На коліна припадають,	
Царя-Бога вихваляють:	

Колядували діти, молодіжна громада, котра мусила обійти й поздоровити всі родини села. Але по всій Україні першими йшли колядувати діти. Традиційно додержувалися форми випрошування дозволу колядувати:

Колядників пригощали, віддячували, чим Бог послав. Могли запросити і до столу.

Різдво святкували три дні. Перший день – йшли до церкви, а повернувшись сідали за святковий стіл.

Різдво Христове «Наступило утро»

Традиції – Звичаї

- Різдвяна церква – «Вся церковь ещё до света была полна народа»;
- відчуття свята (різдвяний дух) – «На всех лицах...виден был праздник»;
- святковий одяг – «...в белых суконных свитках... целая лавка лент, а на шее монист...».

Д/з. *Малюнки на тему «Різдвяна ніч».

Підібрати цитати для характеристики образів Оксани і Вакули.

СІК. М. В. Гоголь «Ніч перед Різдвом». Тема кохання. Образи Оксани і Вакули. Роль фантастики у творі

I. Цитатний диктант

М. В. Гоголь «Ніч перед Різдвом» (див. додаток до уроку)

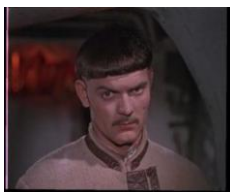
II. Словникова робота

Фантастика — це різновид художньої літератури: твори, в яких автор зображує надзвичайні, нереальні явища, особливий, вигаданий світ, що є його творчою уявою.

III. Колективне складання схеми

Вакула

- син Солохи;
- хороший коваль;
- «силач и дитина хоть куда».

Риси характеру

- добрий, щирий;
- вірний своїм обіцянкам;
- має чисте серце;
- рішучий і винахідливий;
- наполегливий у досягненні мети.

Зовнішній вигляд

«зелёный жупан», «в своём запорожском платье мог похвастаться красавцем, несмотря на смуглое лицо».

Закоханий в Оксану

- не приховує своїх почуттів;
- терпить образи, насмішки – «куда девался мой ум»;
- сильне кохання штовхає на відчайдушний вчинок – «попробую ещё одно средство...»

Роль фантастики

- Різдвяна ніч – казкова ніч – фантастична ніч. Ніч здійснення бажань і мрій;
- «...приходится просить помощи у самого чёрта»;
- фантастична подорож в Петербург і назад (в Диканьку) в часі і просторі;
- Оксана отримала бажане – «черевички»;
- Вакула посватав Оксану.

Оксана

- дочка заможного козака Чуба;
- має багате придане;
- «красавица на всём селе».

Риси характеру

- весела, життєрадісна;
- горда, примхлива;
- пишається своєю красою.

Портрет

«...свежее, живое в детской юности лицо с блестящими чёрными очами и невыразимо приятной усмешкой, прожигавшей душу...чёрные брови...чёрные косы...»

Закохана у Вакулу

- свої почуття тримає в таємниці;
- ображає, насміхається – «...у тебя руки жёстче железа»;
- ставить умову – «Достань...черевички, выйду за тебя замуж!»

IV. Д/з. Повідомлення про Відьму, Чорта.

Цитатний диктант

М. В. Гоголь «Ніч перед Різдвом»

1. «Мерзость мерзостью», «проворный франт с хвостом и козлиною бородою», «собачье рыльце», «сатана» (*Чёрт*)
2. «Ни хороша, ни дурна собою», «умела причаровать», «добрая хозяйка», «великолепная», «чёрт-баба» (*Солоха*)
3. «Чудная, ненаглядная», «стоит, как царица», «капризна», «любуется сама собою», «тоненький смех» (*Оксана*)
4. «Богатый казак», «ленив и не лёгок на подъём», «неповоротливая голова» «старый» (*Чуб*)
5. «Силач и детина хоть куда», «упрям», «занимался малеванием», «богобоязливый человек» (*Вакула*)
6. «Был когда-то запорожцем», «знахарь», «немного сродни чёрту», «довольно увесист», «небольшой рост» (*Пузатый Пацюк*)
7. «Метель и ветер», «чудно блещет месяц», «воздух в лёгком серебряном тумане», «ночь-чудо», толпы колядующих», «морозило» (*Рождественская ночь*)
8. «Стук, гром, блеск», «кареты, извозчики, фореиторы», «сколько панства», «пешеходы», «какой свет» (*Петербург*).

СІК. М. В. Гоголь «Ніч перед Різдвом». Елементи фольклору у творі

На Святвечір панує казка
Та всілякі дива і пригоди...
На Різдво всі погратися прагнуть,
Добрі чари стають у пригоді...

М. Бойко

I. Повідомлення учнів

Чорт - зла істота. Має людське обличчя, з рогами, копитами, хвостом і свинячим рилом. Чорт живе в болоті або під землею. Укладає з людиною угоду, яка скріпляється кров'ю, на купівлю людської душі. Робить лихо несподівано.

Його коханка – відьма. Чорт – ворог людини, але людина сильніша.

Відьма — по старинним преданням, жінщина, продававшая душу черту. На юге — это жінщина более привлекательная, нередко молодая вдова; на севере — старая, баба с седыми космами, костлявыми руками и с огромным синим носом. Имеет маленький хвостик и владеет способностью летать по воздуху на помеле, кочерге, в ступе. Отправляется на свои тёмные дела непременно через печную трубу, может оборачиваться чаще всего в сороку, свинью и в чёрную кошку.

II. Поетапне складання радіальної діаграми

Традиційні образи

- Чорт – «Одна только ночь осталась ему шататься на белом свете...»;
- Відьма – «чёрною кошкою перебежала дорогу», «закричала петухом»;
- Місяць – «танцевал на небе...»

Елементи казки

- головний герой у пошуках щастя – «кузнец Вакула»;
- чарівні явища: Чорт зменшується – «полезай ко мне в карман...», переміщення в просторі – «вдруг очутился за шлагбаумом»;
- чарівне перетворення – «Чёрт, перелетев через шлагбаум, оборотился в коня...»

Українською мовою Гоголь дихає, він її ввібрав у свою душу, - і не з букварів, ... а з душі самого українського народу – свого, рідного, з голосу України, материнської пісні.

Остан Вишня

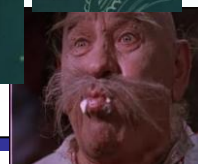
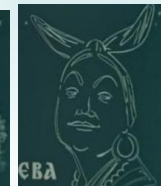
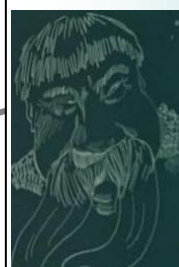
III. Робота в групах (робота з текстом)

- 1 група – опис Чорта
- 2 група – опис Відьми (Солохи)
- 3 група – опис Різдвяного неба

Слова-образи

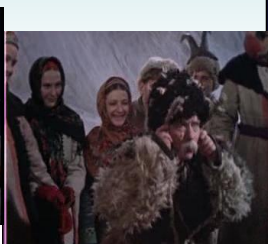
(імена і прізвища героїв)

- козак Чуб;
- шинкар Зозуля;
- козак Свербигуз;
- пастух Тиміш Коростявий;
- парубок Кізяколупенко;
- Пузатий Пацюк.

Різдвяні символи

- традиційні страви;
- колядки, різдвяні пісні;
- гуляння, ігри, забави;
- морозна, сніжна, місячна, зоряна ніч;
- казкова, надзвичайна ніч.

Різдвяні дива

- Солоха збирає зірки з неба – «набрала полный рукав»;
- Чорт краде Місяць – «схватил обеими руками»;
- дива на Різдвяному небі;
- Вакула дістає черевички у самої цариці – «самые дорогие, с золотом».

IV. Робота з епіграфом

V. Д/з. Написати творчу роботу «Різдвяна казка»